

Verenigingsnieuws

Vrijdag 31 mei 2019 om
19.30 uur bijeenkomst, Óp
Sankt Tolbert,
Bloemendalstraat 11a
Lezing, thema:
"Natuurwandeling door
Vaals en omgeving" door
Hubèrt van Loo

Nummer 103

2019 #3

Met staalborstel, beitel, hamer en verfkwast in de weer. Bewaker van wegkruisen

Hij is er geen man naar om er zich op te laten voorstaan dat hij de streekeigen kleinoden van Zuid Limburgse folkloristische devotie, de wegkruisen, eigenhandig beschermt. Te herstellen waar dit nodig is, te restaureren of zelfs nieuw te plaatsen. In hout of steen. Met overtollige, oude crucifixen van kerkhofbeheerders en begrafenisondernemingen als beloning. Ter ere Gods want Joep Hons uit Mechelen is de bescheidenheid zelve. Hij grijpt al jaren in daar waar verniel-

zucht en vandalisme zinloos heeft toegeslagen. Waarom? Omdat ik ze zo mooi vind en omdat ze mijn generatie nog aan spreken. Wegkruisen horen bij het landschap in Zuid-Limburg, onder een boom, kruispunt, bomenpartij of op een verhoging van een grasperk. Vaak hebben ze een verhaal, sommigen ook niet. Het gebied van Joep omvat o.a. Mechelen, Vijlen, Vaals, Holset, Elzet, Harles, Lemiers, en die andere fraaie vijf sterren gehuchten. Zo zette hij een

compleet nieuw wegkruis in het Holsetterbos, omdat het oude compleet verrot bleek. Als hij op zijn fiets- of wandelroute een kruis ziet dat door vandalen is vernield, gaat hij onmiddellijk tot actie en herstel over. Overal treft hij exemplaren aan, zoals in het Elzetterbos waar Joep Janssen van Staatsbosbeheer met een tractor is verongelukt. Het hagelkruis bij Camerig dat hij van een nieuw Christusbeeld heeft voorzien.

Eindelijk een herinnering aan Treesje en Jantje

Treesje van vijf en Jantje Jaegers van vier jaar oud uit Vijlen gingen op 13 september 1944 melk halen en stapten aan de Hilleshagerweg op een Duitse granaat. De Vijlense kleuters kwamen meteen om het leven. Piepjonge slachtoffers van de oorlog. Na al die jaren heeft Joep in 2011 het op zich genomen een wegkruis voor de twee omgekomen kinderen te plaatsen. De nabestaanden van Treesje en Jantje zijn gelukkig met deze herinnering aan hun broertje en zusje. Steenhouwerij Leo Klein uit Vaals zorgde sponsorend voor de afwerking. Ook aan de Pastorijweg in Vijlen plaatste Joep Hons een zeer apart smeedijzeren kruis op een prachtig gazon met mooie bloemrijke aankleding. Veel hulp en assistentie ontvingt Joep o.m. van andere pro deo werkers zoals Giel Vleugels en Peter Volders voor las-ijzer en hout reparaties. In 2011 werd

aan Joep Hons door de evenementencommissie Vijlen de Promotieprijs 2011 toegekend. Het zou te ver voeren om hier alle door Joep gerepareerde – herstelde – opgeknapte en nieuw geplaatste wegkruisen te

vermelden, het zijn er heel wat. Joep verdient zeer zeker alle lof voor zijn vele belangeloze werk tot de instandhouding van een belangrijk stuk cultureel erfgoed in ons Krijtland. Joep Hons is vanaf 2012 lid van onze Heemkundekring.

Arthur Cransveld

Het bewuste kruis voor de twee Vijlense oorlogsslachtoffers.

(Artikel samengevat uit een artikel van Jef Bonten en gegevens uit het kranten-archief van Arthur Cransveld)

In dit nummer:

- Met staalborstel, beitel, hamer en verfkwast in de weer. Bewaker van wegkruisen 1
- Eindelijk een herinnering aan Treesje en Jantje 1
- Sankt Tolbert Fès veur mitjlieder en partner 2
- Studiemiddag van de Heemkundekring "De Auw Kapel" 3
- Lezing "Archief Gulpener Bierbrouwerij en de relaties met cafés en restaurants in Vaals" 3
- Activiteitenagenda 4

Sankt Tolbert Fès veur mitlieder en partner

Op zondagmiddag 28 april 2019 vond voor het eerst een "Sankt Tolbert Fès" plaats in het verenigingslokaal Óp Sankt Tolbert aan de Bloemendalstraat. Het bestuur koos voor een andere opzet door dit evenement te organiseren, omdat de decembermaand steeds drukker werd voor leden om deel te nemen aan de kerstfeestavond.

De uitnodiging liet in het midden wat er ging gebeuren, het was een verrassing. Mensen begonnen al vroeg te komen bij de inloop van de middag, oergezellig was het al snel onder een het genot van een kop koffie en vlaai. Ruim voor de start van het programma was de zaal al gevuld.

Na een woord van welkom door de voorzitter, waarbij hij aangaf dat heemkunde niet alleen papier, foto's of het bewaren van oude voorwerpen was, maar heemkunde ook het bewaren van dialect in woord en gezang behoort, kon het programma starten.

Een korte ludieke inleiding door Jo Kern over de vlaai die Sankt Tolbert serveerde en zeker over d'r sjwatse proemevlaam, was de middag al goed begonnen.

Peter Klein, die medeauteur is van het boek Ós Moddersproach, nam de aanwezigen mee in het verhaal van de

verschillen in het dialect. Leuke verschillen in schrijfwijze en uitspraak die in de kernen Vaals, Vijlen en Lemiers zijn ontstaan en gebruikt worden.

Een goed begin in het teken van deze middag. Op een mooie duidelijke en voor iedereen begrijpbare taal uitgelegd welk een belangrijke rol dialect heeft. Maar tot slot ook de gevaren aangaf die ons dialect bedreigen.

Dan nog een verrassing, ludiek aangekondigd dat het bestuur geen moeite of kosten had gespaard om een optreden van twee nieuwe artiesten mogelijk te maken, namelijk met muzikale ondersteuning van een kwetsjbuul bespeeld door Hans Geerkens uit Vijlen en de zang verzorgd door burgemeester Reg van Loo. Zij brachten een mooi lied, namelijk "Vrundsjaft" ten gehore. Omdat het die zondag Beloken Pasen was en Pasen net geweest bracht Jo Kern ons in het dialect ons door de Paastijd met wetenswaardigheden die velen herkenden en de lach stond velen op het gezicht, ondanks dat ze als kind vroeger strenger moesten vasten voor Pasen.

Natuurlijk hoort bij een programma ook pauze waar men lekker samen kon praten en drinken.

Om ook terug te gaan in de tijd en passend bij de kerk, werd

een korte video getoond van de processie uit 1987.

Hierna verraste ons het illustere duo Geerkens-van Loo met een oer opvoering van het nieuwe lied Heemwieë, waarvan de tekst geschreven was door Jo Kern. Een prachtig liedje dat menigeen stil liet zijn.

Toen was de middag al ver gevorderd en stond Mario Schillings met zijn mobiele friture "Snacks and More" bij het verenigingslokaal klaar. Geheel soepel verliep het verzorgen van de inwendige mens. Iedereen smulde heerlijk of van een frietje zuurvlees met of zonder snacks en degene die iets anders wilde gewoon wat anders.

Nadat iedereen weer op krachten was gekomen en de stemmen weer wat los te maken, werd gezongen in het dialect. Deze keer in diverse dialecten. Onder aanvoering van Piet Meesters, Peter Schillings en Jo Kern werd een Limburgs Medley á la Thieëke-zinge samen gezongen. Daarna kelen smeren en gelet op de gezellige onderonsjes werd er geen tweede sessie aan toegevoegd. En zo liep de gezellige middag nog onder het genot van een drankje nog even door en kon eenieder weer huiswaarts keren.

Jo van der Meij

Stuudiemiddag van de Heemkundekring “De Auw Kapel”

Samen met een 25-tal genodigden van omringende heemkundeverenigingen, hebben Jo van der Meij, Victor Voncken en Karl Habets een studiemiddag van de Heemkundekring “De Auw Kapel” Lemiers op zaterdag 30 maart 2019 bijgewoond. Op deze middag werd ingegaan op het ontstaan van Lemiers, een gedeeld dorp in twee staatjes, inwoners Lemiers en de gevolgen van het leenstelsel voor inwoners en gemeenschap.

Na een woord van welkom door de voorzitter Carla Nicolaije werd gestart met het interessante programma.

De aanwezigen werden met een korte film “Lemiers 1400-1800”, een productie van Roel Hendrix en Nico Spaubek geïnformeerd over wetens- en bezienswaardigheden van Lemiers en de ontwikkeling in de tijd.

Vervolgens gaf René Kremer uitleg over de opzet van en een overzicht van de resultaten van

het lopende onderzoek van de gegevens vastgelegd in het Haefstootboek 1720-1741. Speciaal had De Auw kapel voor deze middag de Rijksarchivaris in de provincie Limburg van het RHCL in Maastricht Mr. Dr. Jacques van Rensch uitgenodigd om verder inzicht te geven in de geschiedenis en de relatie met Gronsveld en de lenen. In zijn proefschrift was de relatie met o.a. Vaalsbroek, de molen, Holset etc. ook aan het licht gekomen. Hij verhaalde over de gevonden informatie in het zgn. Archiefstuk “M 42 Gronsvelder lenen” dat zich in München bevindt.

Ook merkte hij op dat het in deze omgeving niet gemakkelijk was om snel helderheid te krijgen over de verhoudingen in bezit of wie nou lenen, keuren of cijnsrechten bezaten. Dit werd ook duidelijk door de presentatie van Willy Merckelbach over het middagthema “Lemiers 1400-1800”. Door met

grote inspanning zich vastbijtend in het doornemen c.q. door te worstelen van de oude akten in de loop der tijd, is er een geweldige schat aan informatie gestructureerd in een Excel-bestand gezet.

Na deze presentaties werd de middag afgesloten met een rondwandeling door Oud-Lemiers en de panden die zij aan de hand van de gevonden gegevens hebben weten te traceren, waarbij dan ook stilgestaan werd en uitleg werd gegeven. Daarbij ook genietend van het prachtige zonnige weer. Geconcludeerd mag wel worden, dat het een geslaagde middag was met kennisuitwisseling en waarbij ook naar voren komt dat uitwisseling van kennis zeer waardevol is. Maar ook dat kennis die de een al heeft niet door een ander van begin af aan hoeft te gaan doen. Leren van elkaar en gegevens delen brengt de geschiedenis van deze streek beter in kaart.

Jo van der Meij

Lezing “Archief Gulpener Bierbrouwerij en de relaties met cafés en restaurants in Vaals”

Op 29 maart 2019 vond de goed bezochte Algemene Ledenvergadering van Sankt Tolbert plaats.

Na afloop werden wij door Jo van de Meij getraakteerd op een uitgebreide en interessante PowerPoint presentatie. Jo, gepensioneerd archivaris, heeft in 2017 het uitgebreide archief van de Gulpener Bierbrouwerij geïnventariseerd. Een enorme klus. Er werden 2280 stukken gearchiveerd, die samen met de boeken een omvang van 23 meter hebben. Het eerste deel van het verhaal ging dan ook over het ontsluiten van dit archief. Na een korte pauze vervolgde Jo zijn presentatie en toonde een hele lijst van personen en bedrijven in Vaals die door de jaren heen een relatie hadden met de Gulpener Bierbrouwerij. Het ging daarbij om panden die in eigendom bij de bierbrouwerij

waren of om verhuur, en zaken die in bruikleen waren. Het kon zelfs om geldleningen gaan, of gewoon om verhuur van tafels en stoelen etc. voor festiviteiten. Een paar van deze Vaalser relaties werden nader belicht, zoals J.H. Beckers (bijgenaamd d'r Stief), met zijn café-restaurant aan de Maastrichterlaan. En verder het beroemde restaurant Geller aan het Wilhelminaplein, opgericht in 1872. Het Hotel Du Limbourg, dat in eigendom was van de bierbrouwerij, met naast het hotel de aangebouwde bioscoop, die in de Tweede Wereldoorlog verloren ging. Voorst het depot van de Gulpener Bierbrouwerij van Pieter Kool in de Koperstraat. En ook het wachtlokaal van het L.T.M. station aan de Stationsstraat (tegenwoordig Prins Bernhardplein), geëxploiteerd door Karel Thijssen. Vanaf dit

station kon men met het treintje tussen Vaals en Maastricht tuffen. De zeer geslaagde presentatie was voorzien van veel fotomateriaal en als slot was er een kort filmpje van het rijdende treintje.

Victor Voncken

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

Bezoek onze
website
sankttolbert.nl

Bezoek ons ook op:
facebook

Verenigingsnieuws

Activiteitenagenda

31 mei Bijeenkomst en Lezing, thema: "Natuur-wandeling door Vaals en omgeving" door Hubèrt van Loo. Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11a, om 19.30 uur.

28 juni Bijeenkomst gevolgd door een lezing door Thomas Richter: "Het Drielandenpunt komt per post". Fotopresentatie door Wiel Dautzenberg: "Thema's uit Vaals en omgeving". Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11a, om 19.30 uur.

30 augustus Lezing door Mariëtte Paris - Vankan over "Monumentale glaskunst in en om Vaals". Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11a, om 19.30 uur.

1 oktober De heer Schettters over de evacuatie in september 1944 van de bevolking van Kerkrade. Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11a, om 19.30 uur.

19 en 20 oktober Programma in het kader van 75-jaar Bevrijding Vaals. Dit valt samen met de daadwerkelijke data in 1944 waarop Vaals bevrijd is. Openstelling van 10.00 tot 17.00 uur.

29 november Presentatie V&H 21. Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11a, om 19.30 uur.

De nieuwsbrief is een uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.

